

Ὁ Βησσαρίων λοιπὸν ἠξιώθη ἐν τῇ ξενιτείᾳ ὄλων τῶν τιμῶν καὶ τῶν ἀπολαύσεων ὅσας δύνανται νὰ ποθήσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ· ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς φαινομένης ταύτης εὐδαιμονίας ὀπόσας πικρίας δὲν ἐποτίσθη! Ἡ κυριωτάτη φιλοτιμία του ἦτο νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἰς μάτην δὲν ἀπεσκίρτησεν ἀπὸ τῶν κόλπων τοῦ πατρῷου θρησκευματος· καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα 25 τῆς ζωῆς· αὐτοῦ ἔτη δὲν ἔπαυσεν ἀγωνιζόμενος νὰ συγκροτήσῃ εὐρωπαϊκὴν κατὰ τῶν Τούρκων συμμάχίαν, περιτρέχων ἐπὶ τούτῳ Ἰταλίαν, Γερμανίαν, Γαλλίαν, καὶ ἐνεργῶν, καὶ δημηγορῶν, καὶ ἱκετεύων, καὶ δακρυρροῶν· ἀλλ' εἰς μάτην ἠγωνίσθη. Πολλάκις ἤλπισεν ὅτι εἶναι εἰς τὴν στιγμήν του νὰ περιβληθῇ καὶ αὐτὴν τὴν τιάραν τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως, ἀλλ' αἰετοτε ἀπέτυχεν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι Ἕλλην ὢν καὶ πρὸ ὀλίγου χρόνου σχισματικὸς, ἤθελε εἶναι ἀπρεπέστατον νὰ κατασταθῇ κεφαλὴ τοῦ καθολικοῦ κόσμου. Ἐντούτοις τί δὲν ἔπραξεν ἵνα ἀποδείξῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ὅτι ἐντελῶς ἐξελατινίσθη καὶ ὅτι μόνην σωτηρίαν τοῦ γένους του ἐνόμιζε τὸ νὰ ἀποβάλῃ πᾶσαν τὴν ἀρχαίαν ἐθνικὴν αὐτοῦ ιδιότητα καὶ πᾶν αἴσθημα ἑλληνισμοῦ! Τῷ 1465 δὲν ἐδίστασε νὰ γράψῃ τὴν ἀκόλουθον ἐξευτελιστικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν τέκνων τοῦ δεσπότη τοῦ Θωμᾶ τοῦ Παλαιολόγου, εἰς Ἀγκῶνα καταφυγόντα τότε μετὰ τῶν νέων ἐκείνων. «Εἶναι γὰρ χρεῖα, ἔλεγε, νὰ ζῶσι τὰ παιδιά λατινικῶς, νὰ ζοῦν φράγκικα παντελῶς, ἤγουν νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἐκκλησίαν κατὰ πάντα ὡς ἂν Λατίνοι, καὶ οὐχὶ ἀλλῶς, νὰ ἐνδύονται λατινικῶς, νὰ μάθουν νὰ γονατίζουσι τοὺς ὑπερέχοντας, καὶ πᾶπαν, καὶ καρδινάλιους, καὶ τοὺς ἄλλους αὐθέντας. «Ὅταν σεβαίνουσι εἰς ἐκκλησίαν λατινικὴν, ἄς γονατίζουσι καὶ ἄς εὐχῶνται ὡς περ οἱ Λατίνοι.» Τοιαύτην ἀνατροφὴν ἤθελε νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς ἀνεψιούς του Κωνσταντῖνου Παλαιολόγου, τοῦ αὐτοκράτορος ἐκείνου ὅστις ἔπεν ἐπὶ τῶν ἐπάλλεξον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, τῆς Ἑλληνικῆς πίστεως καὶ τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος.

Καὶ ἐνῶ τοσοῦτον ἐταπεινοῦτο ἵνα πείσῃ τοὺς Λατίνους περὶ τῆς ἐλικρινείας τῆς εἰς αὐτοὺς ἀφοσιώσεώς του, δὲν τοὺς ἔπεισεν. Ἐν καὶ μόνον τελευταῖον σημεῖον διετήρησε τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ καταγωγῆς, τὸν μύστακα καὶ τὸ γένειον· ἀλλ' ἔπαθε τὰ πάνδεινα ἕνεκα τῶν σχισματικῶν αὐτοῦ τριχῶν. «Ὅτε τῷ 1455, ἀποθανόντος τοῦ πάπα Νικολάου Ε', ἐγένετο ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν καρδινάλιων λόγος τοῦ νὰ ψηφισθῇ διάδοχος αὐτοῦ ὁ Βησσαρίων, ὁ καρδινάλιος Ἀλανός, ἀρχιεπίσκοπος Ἀδενῶνος, πολὺ καὶ ἄλλα καταφύλακτος, ἀνέκραξε πρὸς τοὺς ἄλλοις ὅτι ἀκόμη δὲν ἐξύρισε τὸ γένειόν του ὁ Βησσαρίων καὶ θέλει νὰ κατασταθῇ κεφαλὴ ἡμῶν! Πάλιν δὲ ὅτε, περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς,

γέρον ἤδη ὀγδοηκοντοῦτης ὢν, ἐστάλη ὑπὸ τοῦ πάπα Σίξτου Δ' εἰς Γαλλίαν ἵνα συμβιβάσῃ τὰς πρὸς τὸν δούκα τῆς Βουργουνδίας Κάρολον εἰσάδας τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΑ', καὶ νὰ διευκολύνῃ οὕτω τὴν αἰετοτε μελετωμένην καὶ μηδέποτε πραγματοποιημένην σταυροφορίαν κατὰ τῶν Τούρκων, ἅμα εἶδεν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος τὸν Βησσαρίωνα, ἀρπάσας αὐτὸν ἀπὸ τὰ γένηα, δεινῶς περιῦδρυσεν.

Ἄλλὰ τί ἤθελε κατορθῶσαι ἂν δὲν ἔφρουγεν; Τί ἤθελε κατορθῶσαι; ἠδύνατο ὡς ἀρχιερεὺς, ὡς οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ὡς λόγιος καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ, νὰ παρκαμυθῆσῃ, νὰ βοηθήσῃ καὶ ἐν γένει νὰ ὑπηρετήσῃ πολὺ πρακτικώτερον τοὺς ὁμογενεῖς αὐτοῦ, ἀξιούμενος τούτου ἕνεκα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπολήψεως τοῦ ἰδίου ἔθνους, ὅπερ, διὰ πάντα ἄνθρωπον ὅστις δὲν ἀπεκτηνὸν ἔτι, εἶναι τὸ τιμιώτατον τῶν ἀγαθῶν ὅσα δύνανται νὰ ἀπολαύσῃ καὶ ζῶν καὶ μετὰ θάνατον.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ.

Ο ΜΑΙΣΤΗΣ

Α'

— Πέτρε, εἶπέ μοι ὁ θεὸς μου Κωνσταντῖνος, ὅταν, μέλλων ν' ἀναχωρήσω, ὑπῆγα νὰ τὸν ἀποχαιρετίσω. Θὰ σ' ἔδωκαν βεβαίως ὄλοι σου οἱ οἰκεῖοι ἀπὸ κανὲν δῶρον, ὅπως εἶναι συνήθεια ὅταν ἀναχωρῇ νεαρὸς συγγενῆς των.

— Ναί, θεέ μου. Ἡ μάμμη μου μ' ἔδωκε δύο εἰκοσάδραχμα, τὰ ἐξαδέλφια μου σαράντα δραχμὰς μετρητὰς καὶ ὁ θεὸς μου κύρ Γρηγόρης ὠρολόγιον ἀργυροῦν, χαλασμένον μὲν, εὐκόλως ὅμως ἐπισκευαζόμενον εἰς Παρισίους, ὅπου εὐρίσκονται ἐπιτήδειοι τεχνῖται.

Καὶ ὁ θεὸς μου Κωνσταντῖνος, δείξας ὅτι εὐχαριστήθη διὰ τὴν ἐννοίαν τῶν δωρητῶν μου·

— Κ' ἐγώ, εἶπεν, ἔχω νὰ σὲ δώσω κάτι, πολυτιμώτερον μάλιστα.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ κοινὴ φήμη παρίστανεν αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον πνευματωδέστερον μὲν ὄλων τῶν ἐγχωρίων, ὀλίγον ὅμως γενναϊδῶρον ἢ μᾶλλον φιλάργυρον, ἠπόρησα διὰ τὴν τόσῃ προθυμίαν.

Θὰ σὲ δώσω, ἐξηκολούθησε λέγων, μίαν συμβουλὴν.

Ἄλλ' ὁ ἀγαθὸς θεὸς μου, παρατηρήσας ὅτι ἕνεκα τοῦ ἀπροσοκλήτου τούτου εἶδους τῆς μεγαλοδωρίας ἐζωγραφῆθη ἐκπληξίς εἰς τὸ πρόσωπόν μου, δὲν ἤργησε νὰ προσθήσῃ·

— Τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀποτελοῦν, ἀνεψίε μου, τὰ χρήματα· διότι μὲ τέσσαρας δραχμὰς προγεύσαι καὶ γεύσαι δύο ἡμέρας· μὲ μίαν ὅμως καλὴν συμβουλὴν ζῆς δέκα ἔτη. Μ' ἐνόηεις.

— Ναί, θεέ μου.

— Ἄριστα. Ἄκουσε λοιπὸν τὴν ἀπλουστάτην

ταύτην συμβουλήν. ἤξεύρω ὅτι, ὅταν τις ὑπάγῃ εἰς Παρισίους νὰ σπουδάσῃ, ζητεῖ εὐθὺς νὰ εὑρῇ τοὺς παλαιοὺς συντρόφους του, οἱ ὅποιοι μετέβησαν ἐκεῖ πρὸ αὐτοῦ. Κάμνει ὅμως κακά!

— Κακά! καὶ διατί;

— Διότι ὁ νέος, ὁ ὁποῖος ἀφίνει τὴν οἰογένειάν του, πρέπει πρῶτον μὲν νὰ στηρίζεται εἰς τὰς ἰδίας του δυνάμεις, καὶ δεύτερον μῆτε τῶν ἄλλων τὰς ἐργασίας νὰ διαταράττῃ, μῆτε αὐτὸς νὰ διαταράττεται ἀπὸ τοὺς ἀργούς. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ζῶμεν ὀλομόναχοι, πλησίαζε τοὺς γέροντας, οἱ ὅποιοι θὰ σὲ δέχωνται προθύμως. Ὅταν εἴμεθα μακρὰν ἀπὸ τὸν τόπον μας, ἀγαπῶμεν ὅ,τι μᾶς τὸν ἀνεθυμίζει· οἱ γέροντες μάλιστα εὐφραίνονται, ζωογονοῦνται ἐπανερχόμενοι εἰς τὰ παρελθόντα, ἐνῶ οἱ νέοι, ἐπασχολούμενοι εἰς τὰ παρόντα, δὲν στρέφουν τὸ βλέμμα εἰς τὰ ὀπίσω.

— Πολὺ καλὰ, θεῖέ μου, θὰ κάμω ὅπως μὲ συμβουλεύεις.

— ἤξεύρω ὅτι δὲν θὰ κάμῃς τίποτε· πλὴν ἀδιάφορον· θὰ ἐνθυμηθῆς ὅμως μίαν ἡμέραν ὅτι σ' ἔδωκα μίαν καλὴν συμβουλήν, καὶ τοῦτο μὲ ἀρκεῖ.

— Εὐχαριστῶ, θεῖέ μου.

— Μὴ βιάζεσαι, διότι δὲν ἐτελείωσα ἀκόμη. Μεταξὺ ἐκείνων τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει νὰ ἰδῆς, εἶναι τις τὸν ὁποῖον σοὶ παραγγέλλω ν' ἀποφεύγῃς ἐπιμελῶς· τὸν Γεώργιον Χατζῆν.

— Καὶ ὅμως εἶναι ὁ καλῆτερός μου φίλος.

— Λυποῦμαι.

— Τί σ' ἔκαμε, θεῖέ μου;

— Ἐμέ; τίποτε. Ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι πρὸ δώδεκα ἐτῶν ὁ διδάσκαλος ἐτράβηξε τὰ αὐτία του τόσῳ πολὺ, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὰ ξεριζώσῃ.

— Ὁ μακαρίτης κύρ Παρθένιος συνείθιζε νὰ τραβᾷ τὰ αὐτία ὄλου τοῦ κόσμου.

— Ὅχι ὅμως καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Τοῦ Χατζῆ τὰ αὐτία τὰ ἐτράβηξε δυνατὰ, τιμωρῶν τὴν βαρβαρότητά του. Φαντάσου ὅτι μίαν τῶν ἡμερῶν, εὐρὼν φωλεὰν πτηνῶν, ἐπῆρε τὰ πουλάκια, τὰ ἔβαλεν εἰς κλωβίον ἀνοικτὸν μὲ σκοπὸν νὰ ἔλθῃ ἡ μάνα των νὰ ἐμβῇ μέσα καὶ νὰ τὴν πιᾷσῃ. Καὶ τῶντι ἡ ταλαίπωρος, ἤλθε φέρουσα τροφήν εἰς τὰ μικρά της καὶ ἐπιάσθη εἰς τὴν παγίδα.

— Πλὴν, θεῖέ μου, ὅλα τὰ παιδιά τοῦ χωρίου κάμνουν τὸ ἴδιον· καὶ ἐγὼ τὸ ἔκαμα. . .

— Ἄν ἔκαμνες ὅμως ὅ,τι ἔκαμεν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁ Χατζῆς, ἂν τὸ ἔκαμνες. . . τὸ ῥαβδί θὰ ἔφευγε γερὰ εἰς τὴν πλάτην σου καὶ. . .

— Τί ἔκαμε λοιπόν;

— Τὸν ἤλθε, τὸν κακοῦργον, ἡ ἰδέα νὰ μάθῃ πόσῃ φιλοστοργίαν ἔχει ἡ μάνα τῶν μικρῶν. Τὴν ἐπῆρε λοιπόν, ἀπέσπασε μερικά της πτερὰ καὶ τὴν ἀφῆκεν. Ἡ ταλαίπωρος μάνα ἐπέταξε

κακαρίζουσα, καὶ μετὰ πέντε λεπτὰ ἐπέστρεψεν εἰς τὰ πουλάκια της· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐπανελάβε τὴν δοκιμὴν. Δεκάκις ἐπέστρεψεν ἡ μάνα καὶ δεκάκις τὴν ἐμάδισεν ὁ ἄσπλαγχνος, γελῶν ὡς μαινόμενος. Ἐπὶ τέλους, μαδισμένην ἐντελῶς, ἀδυνατοῦσαν νὰ πετάξῃ, κατάκοιτον εἰς τὸν παραστάτην τοῦ παραθύρου καὶ πιπίζουσαν πρὸς τὰ δυστυχημένα μικρά της, τὴν ἐπιάσε καὶ. . . ἂν ἤξευρες, ἀνεψιέ μου, τί τὴν ἔκαμεν ὁ ἀλιτήριος! Τὴν ἔψησε καὶ τὴν ἔφαγε μετὰ τὸ γεῦμα, ναί, μετὰ τὸ γεῦμά του.

— Κακά, κάκιστα· μὲ εἶπες ὅμως ὅτι τὸ πρᾶγμα συνέβη πρὸ δώδεκα ἐτῶν, ὅταν δηλαδὴ ὁ Γεώργιος ἦτο παιδάκι ὀκτῶ χρόνων.

— Ναί, ὀκτῶ χρόνων, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ νὰ προφασισθῇ ὅτι τὸν εἶχε διαφθεῖρει ἡ κοινωνία.

— Εἰς τὸ διάστημα δώδεκα χρόνων ἀλλάζομεν, θεῖέ μου, δὲν μένομεν οἱ αὐτοί. Ὁ Γεώργιος ἔκαμε καλὰς σπουδὰς, εἶναι ἀγαθὸς καὶ γλυκύς.

— Καὶ διὰ τοῦτο θὰ ἐγίνε πλέον ἐπικίνδυνος.

— Σὲ βεβαίονα, θεῖέ μου, ὅτι τὸν κρίνεις μὲ πολλὴν αὐστηρότητα διὰ μίαν του πρᾶξιν, κακὴν μὲν, πλὴν ἡ ἡλικία. . .

— Ὑπαγε ὅπου θέλεις. Σὲ εἶπα ὅ,τι ἔπρεπε νὰ σὲ εἰπῶ, δὲν μὲ μέλει ἂν καταπεισθῆς. Ὑγίαινε.

— Εὐχαριστῶ, θεῖέ μου.

Μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας, καθήμενος εἰς τὸ μικρὸν μου δωμάτιον τῶν Παρισίων, εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου, ἔγραφα εἰς τὴν μητέρα μου, διηγούμενος πῶς εἰργαζόμην, πῶς τὴν ἐνθυμούμην, πῶς ἔζων μὲ τὰ ἑκατὸν φράγκα τὰ ὁποῖα μ' ἔστειλε κατὰ μῆνα, στερουμένη αὐτὴ τὰ ἀναγκαῖά της. Μεμονωμένος καὶ λυπημένος ἔβλεπα ἀπὸ τὸ παράθυρόν μου, διαβαίνοντας μὲ πρόσωπα ἰλάρὰ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ διευθυνομένους, διότι ἦτο κυριακὴ, εἰς τὸν περίπατον. Ἐνῶ δὲ τοὺς ἔβλεπα καὶ τοὺς ἐζήλευα, ἐκτύπησεν ἡ θύρα μου καὶ εἶδα νέαν, ὀνομαζομένην Πετροῦλαν, μικρὰν καὶ ξανθὴν ῥάπτριαν, τὴν ὁποῖαν ὄλοι ἠγάπων, διότι ἦτο καλὴ καὶ τιμία, καὶ διότι ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὸ ἐσπέρας ἐτραγοῦδει καὶ ἐφαίδρυνε τὴν μελαγχολικὴν οἰκίαν μας. Ἦρχετο δὲ νὰ μὲ ζητήσῃ φύλλα χάρτιου ἵν' ἀντιγράψῃ μερικοὺς στίχους τοῦ συρμοῦ. Ἐπειδὴ ἦσαν κολλητὰ τὰ δωμάτιά μας, συχνὰ ἀπεδίδομεν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον μικράς τινας ὑπηρεσίας· ἐγὼ μὲν τῇ ἐδάνειζα βιβλία, ἐκείνη δὲ ποτὲ μὲν εἶδιδε καμμίαν βελονίαν εἰς τὸ φόρεμά μου, ποτὲ δὲ ἔρραπτε τὰ κομβία μου καὶ καθεζῆς. Εἰς ἓνα λόγον εἴμεθα φίλοι, ἀντηγαπώμεθα μὲ νεανικὴν ἀφέλειαν καὶ χαίρομεν χαρὰν ἐντιμον, εὐχαριστοῦντες τὴν τύχην, ἡ ὁποία ἀπεφάσισε νὰ γείνωμεν γείτονες.

Ἡ Πετροῦλα, ἐννοήσασα ὅτι ἐστενοχωροῦμην

ὡς ξένος και μόνος, μ' ἐπρότεινε νά τήν συντροφεύσω εἰς μίαν τῆς θείαν. Ἐγώ δέ ἐδέχθην εὐχαρίστως τήν πρότασιν. Ὅταν δέ μᾶς εἶδεν ἐξερχομένους ὁμοῦ ὁ θυρωρός, ἐγέλασε και εἶπεν·

— Ἰδοῦ δύο ὀνόματα καμωμένα τὸ ἐν διὰ τὸ ἄλλο, Πέτρος και Πετροῦλα. Και αὐτὴ μὲν ἐξεκαρδίσθη γελῶσα, ἐγὼ ὅμως δυσηρεστήτην ὄπωρουν. Ἄλλ' ὅπως δὴ ποτε ἐπεράσαμεν ἀξιόλογα τὴν ἡμέραν. Ἐθέρισεν ὀλόκληρον τὸν κῆπον τῆς θείας τῆς, μικρὸν μὲν ἀλλὰ πλούσιον ἀπὸ ἄνθη, και μετὰ ταῦτα ἐτρέξαμεν εἰς ἀναζήτησιν και ἄλλων ἀγρίων, τὰ ὁποῖα, ἂν και δὲν μυρίζουν, τ' ἀγαποῦν αἱ νέαι ἐργάτιδες τῶν Παρισίων, μὴ ἀγνοοῦσαι ὅτι ὁ ἥλιος δὲν φέγγει ὅλον τὸν κόσμον.

— Σ' εὐχαριστῶ, μὲ εἶπεν ὅταν ἐπεστρέψαμεν τὸ ἐσπέρας, σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν συντροφίαν σου. Πόσον εὐμορφη θὰ γείνη ἡ φωλαῖά μου μ' αὐτὰ τὰ ἄνθη και πόσον θὰ κελადῆσω αὐριον!

Και τῶντι τόσο καλὰ ἐκελάδησε τὴν ἐπιούσαν, ὥστε παρ' ὀλίγον δὲν θὰ ὑπήγαινα εἰς τὸ μάθημα τῆς ἱατρικῆς· ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ χρέους. Πλὴν τούτου συνείθιζε ν' ἀνοίγη τὴν θύραν τῆς τὸ πρῶτ' και νά τὴν κλείη εὐθὺς, νά τὴν ἐξανανοίγη δὲ τὸ ἐσπέρας μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐργασίας τῆς.

Ἡ πρὸς αὐτὴν φιλία μου τόσο μ' ἐζωογονεῖ, ὥστε δὲν ἐξηρχόμην ἀπὸ τὸ δωμάτιόν μου εἰμὴ διὰ μόνον τὸ μάθημά μου και γρήγορα γρήγορα ἐπέστρεφα ἵνα τὴν ἀκούσω τραγωδοῦσαν ἢ ἵνα πολυλογῆσω μὲ αὐτὴν. Τὸ δὲ ἐσπέρας αὐτὴ μὲν μ' ἔλεγε τὰ τραγοῦδιὰ τῆς, ἐγὼ δὲ ἀνεγίνωσκον δράματα τοῦ θεάτρου, τὰ ὁποῖα ὑπερηγάπα.

Ἄλλ' αὐτὰ τὰ ἐγραψα εἰς τὴν μητέρα μου, ἢ ὁποῖα μ' ἐδίδεν ὀδηγίας και συμβουλάς, μετὰ ἡ σοβαρότητος μὲν ἀλλὰ και χωρὶς νὰ διαταράξη τὴν νεανικὴν εὐτυχίαν μου· και τοῦτο ἐνόουν ἀπὸ τὰ μειδιάματα τῆς ἀνυπόπτου φιλοστοργίας, τὰ ὁποῖα ἀνεκάλυπτα μεταξὺ τῶν ἡθικῶν τῆς παραγγελεμάτων.

Ἐνεκα δὲ τῆς γλυκειᾶς μου φιλίας πρὸς τὴν γειτόνισσάν μου, οὔτε ἐβλεπα τοὺς συντρόφους μου, οἵτινες και αὐτοὶ εἶχον μεταβῆ χάριν σπουδῆς εἰς Παρισίους. Μόνος ὁ Γεώργιος, ἐλθὼν μίαν ἡμέραν ὅπως περιχαρῆς, μὲ διηγήθη τὴν παραλυμένην ζωὴν του, και ἐλεηνολόγησε τὴν ἰδικήν μου. Και ὅμως πολλάκις ἐπανελάβε τὰς ἐπιπέψεις του και μάλιστα τὰς κυριακάς, καταδεχθεὶς νὰ συνοδεύσῃ τὴν Πετροῦλαν και ἐμὲ εἰς τοὺς ἀγροτικούς μας περιπάτους.

Ἐντοσοῦτῳ ἐπροχώρει ὁ καιρὸς και ἐπληθύνοντο αἱ διακοπαὶ τῶν μαθημάτων. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι ἡ λύπη τῆς ὁποῖαν ἠσθάνομην ἐνθυμούμενος ὅτι θ' ἀφήσω τὴν γειτόνισσάν μου, ἐμετρίαζε τὴν χαρὰν, ὅσῃ εἶχα, νὰ ἐναγκαλισθῶ τὴν μητέρα μου και νὰ ἰδῶ τὴν παλαιάν μας οἰκίαν,

ἣτις θὰ μὲ ἀνεθυμίζε τὰς φαεινὰς ἡμέρας τῆς νεανικῆς ἡλικίας μου.

Ὁ δὲ Γεώργιος, γράψας ψευδεῖς προφάσεις εἰς τὸν γηραιὸν και ἀγράμματον πατέρα του, τὰς ὁποῖας ἐγὼ κατέκρινα, ἔμεινεν εἰς Παρισίους.

Ἄλλὰ και εἰς ἐμὲ αἰῶνες ἐφάνησαν οἱ δύο μῆνες τοὺς ὁποῖους ἐπέρασα εἰς τὸ χωρίον μου· ὁμολογῶ δὲ και ὅτι ἐλύπησα τὴν μητέρα μου, μὴ προσποιηθεὶς ἀρετὰ τὴν ἀνυπομονησίαν μου νὰ ἐπιστρέψω. Ἦλθε τέλος πάντων ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως, και ἐνῶ ἠτοιμαζόμην ν' ἀναβῶ εἰς τὴν ἄμαξαν, ἠσθάνθην χεῖρα φιλικὴν σύρουσάν με. Και στραφεὶς εἶδα τὸν θεῖόν μου Κωνσταντῖνον.

— Ἄ! ἀνεψιέ! ἐνθυμεῖσαι τὴν συμβουλήν μου;

— Ναι, θεῖέ μου, νομιζῶ τῶντι..

— Λοιπὸν διατὶ τὴν παρήκουσες;

— Ναι, ὁμολογῶ..

— Τί ὁμολογεῖς; ὅτι εἶσαι μωρός; Τὸ ἤξεύρω.

— Και διατὶ εἶμαι μωρός, θεῖέ μου;

— Διότι σὲ παρήγγειλα ν' ἀποφεύγῃς τὸν μαδιστῆν.

— Και;

— Και σὺ δὲν μὲ ἤκουσες, ἀλλὰ τὸν ἀφήκες πλησίον τοῦ κλωβίου.

B'

Ὅτε δὲ ἐφθασα εἰς τὸ παρισινόν μου δωμάτιον, ἔτρεμα ἢ συγκίνησις μου ἦτο μεγάλη. Τὰ λόγια τοῦ θεῖου μου ἐδόμουν εἰς τὰς ἀκοάς μου ὡς αἱ ἀναιδεῖς μυῖαι, τὰς ὁποῖας ἡμεῖς μὲν διώκομεν ἀνυπόμονοι, αὐταὶ δὲ ἐπανερχονται ἀναιδέστεραι. Ἠρώτησα εὐθὺς διὰ τὴν φίλην μου Πετροῦλαν· ἀλλὰ τὸ εἰρωνικὸν ἦθος τοῦ θυρωροῦ μ' ἐπάγωσεν. Ἀνέβητῃ δὲν δύο τὰς βαθμίδας τῶν τεσσάρων πατωμάτων ἀσθμαίνων ἡῦρα τὴν θύραν τοῦ δωματίου τῆς ἀνοικτῆν ἢ φωλαῖά ἦτο ἔρημος· τὸ πτηνὸν εἶχε πετάξει. Ἴσως, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, ἠναγκάσθη ἀπὸ τὸ ἔργον τῆς νὰ μετοικήσῃ· ἀλλὰ θὰ μὲ γράψῃ βεβαίως· γνωρίζω καλὰ τὴν καρδίαν και τὴν τιμιότητά τῆς· δὲν ἀφίνει τοὺς φίλους τῆς χωρὶς νὰ τοὺς ἀποχαιρετίσῃ· ἂν τὸ νέον τῆς κατάλυμα δὲν ἦναι μακρὰν τοῦ σχολείου, θὰ ὑπάγω νὰ κατοικήσω πλησίον τῆς. Και ἐπειδὴ συνεννοοῦμεθα τόσο καλὰ, στοιχηματίζω ὅτι θὰ περάσωμεν, ὡς και πρὶν, ἀξιόλογα τὸν καιρὸν μας. Ἄλλὰ και μακρὰν ἂν ἦναι ἡ κατοικία τῆς, τί πειράζει; ἔχω ἀνάγκην περιπάτου· ὁ περίπατος εἶναι ἀναγκαῖος εἰς τὸν ἐργαζόμενον. Δὲν εἶναι κακὸν ν' ἀρχίσω νὰ φροντίζω περὶ τῆς υγείας μου, ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἐτοιμάζομαι νὰ φροντίζω περὶ τῆς υγείας τῶν ἄλλων.

Τοιχῦται και παρῶμοιαι σκέψεις ἐκυκλοφοροῦν εἰς τὴν κεφαλὴν μου δι' ὀλης τῆς νυκτὸς, ἢ ὁποῖα μ' ἐφάνη ἀτελεύτητος.

Πολλάκι ἡμέραι ἐπέρασαν χωρὶς νὰ λάβω ἄλλας ἐπιστολάς εἰμὴ τῆς μητρός μου, ἀπὸ τὸ γρά-

ψιμον τῶν ὁποίων ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ἐξασθενήσει καὶ ἡ ὄρασις καὶ ἡ χεὶρ τῆς. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἀδυνατῶν ν' ἀνθῆξω εἰς τὴν θλίψιν μου, ἀπεφάσισα νὰ ὑπάγω εἰς τῆς θείας τῆς Πετρούλας καὶ νὰ ἐξετάσω τί γίνεται. Θὰ ἦναι ἄρρωστη, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν· διατί νὰ μὴ τὸ σκεφθῶ προητέρᾳ εἶμαι ἀχάριστος.

Ἀχάριστος ὅμως δὲν ἦμην, διότι τὸ εἶχα σκεφθῆ ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν· ἀλλ' ἀνεξήγητὸς τις φωνὴ μ' ἔλεγε νὰ μὴ ἐγκυαταλείψω τὴν λυπηρὰν ἀλλὰ γλυκεῖαν ἐλπίδα μου.

— Ἄ! Κύριε Πέτρε, ἀνεφώνησεν ἡ οἰκοδόσποινα μόλις ἰδοῦσά με· εἶσαι πολλὰ εὐγενῆς ὅτι μ' ἐνθυμήθης. Πῶς ἦρες τὴν μητέρα σου;

— Καὶ ἡ Πετρούλα; ἐψιθύρισα.

Ἡ δὲ ἀγαθὴ γραῖα ἀτενίσασά με πλήρης οἴκτου·

— Ἄ! Ἄ! ἀνέκραξε, τὴν ἐνθυμῆσαι λοιπὸν πάντοτε; Σὲ λυποῦμαι. Τώρα θὰ σὲ τὸ εἶπῶ· εἶμαι καλὴ γυναῖκα, λέγω πάντοτε τὴν ἀλήθειαν. Εἶχες ἐλθῆ ἐδῶ συνοδεύων τὴν μικρὰν καὶ σὲ ἐδέχθη καλὰ· εἶσαι τίμιος νέος, τὸ ἐνόησα εὐθύς· τότε ἐσυλλογίσθηκα ὅτι οἱ νέοι πρέπει νὰ περνοῦν τὸν καιρὸν τῶν· καὶ ἐγὼ ὑπῆρξα νέα· ἀπορεῖς; δὲν μὲ μέλει. Αὐτὴ ὅμως ἤλθε μίαν ἡμέραν μὲ ἓνα ἄλλον, καὶ ἐγὼ ἔκλεισα τὴν θύραν μου. Ὁρα σὰς καλὴ, εἶπα· πηγαίνετε νὰ εὔρετε ἄλλοῦ ἄνθη, διότι τὰ ἰδικὰ μου τὰ ἔκοψα. Ἡ μικρὰ ἔκλαυσεν, ἀλλ' ἐγὼ ἐπέμεινα. Καὶ ἐπέμεινα διότι, ὅταν εἰς τὴν καρδίαν μιᾶς νέας ὑπάρχη τόπος δι' ἓνα, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη διὰ δύο, διότι ἂν ὑπάρχη διὰ δύο, θὰ ὑπάρχη καὶ δι' ὀλόκληρον σύνταγμα. Αὐτὰ τὰ γνωρίζω.

Καὶ ταῦτα ἀκούσας ἀνεχώρησα, καὶ ὡς μεθυσμένος ἔτρεχα εἰς τοὺς δρόμους. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε νυκτώσει πρὸ πολλοῦ, διευθύνθη πρὸς τὸ Λούξεμβουργ. Ἐνῶ δὲ ἠτοιμαζόμεν νὰ ἐμβῶ διὰ τῆς θύρας τοῦ ἀστεροσκοπείου, ἐστάθηκα διὰ μιᾶς, διότι μία φωνὴ πολλὰ γνωστὴ ἠκούσθη τραγουδοῦσα μέλος τὸ ὁποῖον ὑπερηγάπων. Καὶ μετ' ὀλίγον ἐσιώπησεν ἡ φωνή· ἐνῶ δὲ ἠτοιμαζόμεν νὰ τρέξω πρὸς αὐτὴν, ἤκουσα τὸν Γεώργιον λέγοντα·

— Ἐλα, Πετρούλα· ἐβαρύνθη «*Tà πουλάκια καλαϊδάρε.*» Τραγουδῆσε κινὸν ἄλλο νοστιμώτερον, ἢ . . . κλειδώσε τὸν λάρυγγά σου· εἶναι πλέον καιρὸς.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι πῶς ἔφθασα εἰς τὸ δωμάτιόν μου· ἤξεύρω μόνον ὅτι ἔκλαια δι' ὅλης τῆς νυκτός.

Πέντε ἔτη μετὰ τὴν πρώτην μου λύπην, ἔχασα τὴν μητέρα μου, καὶ ἔμεινα μόνος εἰς τὸν κόσμον. Ἀναγορευθεὶς ἱατρὸς πρὸ δύο ἐτῶν, συνέζων μὲ ἄλλους τέσσαρας ἢ πέντε συναδέλφους ὅχι εὐτυχιστέτους μου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μήτηρ μου μὲ ἀφῆκε τὴν πατρικὴν μας οἰκίαν καὶ ἔκοσε χιλιάδας δραχμῶν, ἐνόμιζα τὸν ἑαυτὸν

μου πλούσιον. Ἐνῶ δὲ μίαν ἡμέραν παρετήρουν ἐπιπλά τινα μὲ σκοποῦν ν' ἀγοράσω ὀλίγα διὰ τὸ δωμάτιόν μου, χάριν ἐπιδείξεως κυρίως διὰ τοὺς ἐρχομένους σπανίους πελάτας μου, ἀπῆντησα τὸν Γεώργιον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠθέλησα ν' ἀπομακρυνθῶ, ἀλλ' αὐτὸς γελάσας·

— Νὰ ἡ ὥρα, εἶπε, νὰ μὲ κακιώσης διὰ μίαν ἀνοησίαν, δι' ἓνα ἔρωτα παιδαριώδη.

— Νὰ ἤξευρες πόσον ὑπέφερα.

— Μάλιστα, ὑπέφερες· ἡ φιλαυτία σου προσεβλήθη. Τί ἰδέα νὰ μαλλώσωμεν διὰ μίαν ξεμυκλισμένην, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἰδῶμεν ἴσως ποτὲ πλέον.

— Πῶς; ἀπέθανε;

— Μπᾶ!

— Ἐμαθα κατὰ τύχην ὅτι εὕρισκται εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

— Δὲν ἀπορῶ, εἶπε μὲ τόσῃ ἀπάθειαν ὡς νὰ ὠμίλει περὶ σκύλου· δὲν ἀπορῶ, διότι εἶχε κακίστην γυαῖαν.

Ἐνῶ δὲ ἰστάμην ἐκπληκτος διὰ τὴν τοιαύτην ἀδιαφορίαν, αὐτὸς, λαβὼν τὸν βραχίονά μου, μὲ παρέσυρε.

— Ποῦ μὲ πηγαίνεις; ἠρώτησα.

— Εἰς τὴν οἰκίαν μου. Θὰ σὲ παρουσιάσω εἰς τὴν γυναῖκά μου.

— Τὴν γυναῖκά σου;

— Ναι!

Καὶ τῶντι ἡ σύζυγός του ἦτον λαμπρὰ νέα χήρα καὶ πλουσίᾳ· αὐτὸς δὲ, παραιτήσας τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ἔγεινε τραπεζίτης.

— Σὲ παρουσιάζω, εἶπεν εἰς τὴν σύζυγόν του, τὸν καλλήτερόν μου φίλον, τὸν ἱατρὸν Πέτρον περὶ τοῦ ὁποίου πολλὰκις σὲ ὠμίλησα.

— Εἶμαι εὐτυχῆς, εἶπεν ἡ Κ. Κατζῆ, βλέπουσα ἐπὶ τέλους τὸν φίλον, τὸν ἀληθῆ φίλον τοῦ ἀνδρός μου, τὸν σύντροφον τῆς νεότητός του. Καλῶς ὠρισε, ἱατρὲ, πρὸ πολλοῦ σὲ γνωρίζω καὶ σ' ἀγαπῶ.

Αἱ εὐγενεῖς αὐταὶ λέξεις μὲ κατεμάγευσαν. Λοιπὸν, εἶπα κατ' ἐμαυτὸν, μὲ ἀγαπᾷ πάντοτε ὁ Γεώργιος· καὶ ἡ λύπη τὴν ὁποίαν μ' ἐπροξένησε θὰ προῆλθε βέβαια ἀπὸ ἀπερισκεψίαν. Πλὴν τούτου ποτὲ δὲν εἶχα φανερῶσαι εἰς αὐτὸν τὴν ἀγάπην μου.

Ἡ οἰκοδόσποινα ἀπῆντησε νὰ μείνω εἰς τὸ γεῦμα· ἐπειδὴ δ' ἐγὼ ἐπροφασίσθη ὅτι μὲ περιμένουν οἱ ἄρρωστοί μου, ὁ Γεώργιος ἐκάγχασε καὶ εἶπεν·

— Οἱ ἄρρωστοί σου! ἡσύχασε, θὰ σ' εὐρωμεν περισσοτέρους, πλουσίους, καλλήτερους ἀπὸ τοὺς ξυλοπῶλας καὶ τοὺς κτίστας σου.

Παράδοξος σύμπτωσις, διότι τῶντι εἶχα ἄρρωστον ἓνα ξυλοπῶλα!

— Τὴν οἰκίαν μου, ἐπανάλαβεν ὁ Γεώργιος, θεωρεῖ ὡς ἰδικὴν σου, ἐνῶ ἡ σύζυγός του ἐφέρετο φιλικώτατα πρὸς ἐμέ.

Συνειθίσας βαθμηδόν τὸν ἄνετον τοῦτον βίον, ὅστις μὲ εἶχεν ἐκπλήξει τὸ κατ' ἀρχάς, καθόσον ὁ Γεώργιος εἶχε καὶ ἀμάξια, καὶ τράπεζαν πλουσίαν, καὶ φίλους τῶν ὁποίων οὐκ ὀλίγοι ἔγειναν πελάται μου, ἐλησιμόνησα τὰ παρελθόντα ἢ δὲ εἰκὼν τῆς Πετρούλας ἐπαρουσιάζετο ἐνίοτε εἰς τὴν φαντασίαν μου ὡς φωτογραφία σβυσμένη ἀπὸ τὴν πολυκαίριαν.

Μὴ ἔχων σκοπὸν νὰ γράψω ἀπομνημονεύματα, σπεύδω εἰς τὸ τέλος τῆς διηγήσεώς μου. Ἐπειδὴ ὁ Γεώργιος μὲ εἶπε ποτὲ ὅτι ὁ ἰατρὸς πρέπει καὶ νὰ ἐνδύεται καὶ νὰ κατοικῇ εὐπρεπῶς, ἀπεφάσισα νὰ μεταβῶ εἰς οἰκίαν πλεον εὐπόληπτον καὶ ν' ἀγοράσω καλῆτερα ἔπιπλα. Ἄλλ' ἐπέμεινε νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸς τὰ τῆς ἀποκαταστάσεώς μου, ἐγὼ δὲ νὰ πληρώσω τὸ ἀντίτιμον ὅχι ἐκ τοῦ κεφαλαίου μου, ἀλλ' ἐκ τοῦ μέλλοντος κέρδους. Τόσῳ δὲ εὐγενῆς ἐφάνη ὥστε, θέλων νὰ τὸν ἐξασφαλίσω, ματαίως τὸν παρεκάλεσα νὰ καταθέσω εἰς τὴν Τράπεζάν του τὰ ὀλίγα μου χρήματα. Τέλος πάντων ἐδέχθη. Καὶ ἂν τὸν ἤκουα θὰ μὲ ἀπέφερε δεκαπέντε τοῖς ἑκατόν, τὸ ὅποιον ἀπέκρουσα ὡς ἐναντίον τῆς ἠθικῆς· εὐχαριστήθην μὲ μόνον ἕξ τοῖς ἑκατόν. Πλὴν τούτου τὸ ἔργον μου εὐδοκίμει, καὶ ἐντὸς δεκαοκτῶ μηνῶν ἐπλήρωσα ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς ἀποκαταστάσεώς μου.

Ἡ εὐτυχία ὅμως δὲν γηράσκει· καὶ πολλάκις οἱ νομίζοντες ὅτι τὴν κρατοῦν καλὰ ἀπατώνται. Ἐμβρόντητος δὲ ἔμαθα μίαν τῶν ἡμερῶν ὅτι ὁ Γεώργιος ἐδραπέτευσεν, ἀφεις τὰς ὑποθέσεις του εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν καὶ γενόμενος αἴτιος νὰ καταστραφῶσιν ἑκατὸν οἰογένειαι. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ σύζυγός του, ἡ ὁποία τῷ εἶχε δώσει τριακοσίων χιλιάδων φράγκων προίκα, ἔμεινε χωρὶς ὀβολόν. Ἐγὼ πάλιν ἤμην εὐτυχέστερος, διότι ἂν ἔχασα τὰ χρήματά μου, μὲ ἔμενε τὸ ἐπάγγελμά μου καὶ ἀρκετοὶ πελάται.

Ἐνόμιζα τοῦλάχιστον ὅτι μὲ ἔμενον ἡπατώμην ὅμως, διότι οἱ πλεῖστοι, ζημιωθέντες ἕνεκα τοῦ χρεωκόπου, καὶ γνωρίζοντες τὴν μεταιξὺ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ μεγίστην οἰκειότητα, ἀπεστράφησαν καὶ ἐμέ.

Ὅθεν ἀδυνατῶν νὰ ὑποφέρω τὴν τόσῃν καταφρόνησιν, ἐμοίρασα μὲ τὴν δυστυχῆ γυναῖκα τοῦ Γεωργίου, τῆς ὁποίας τὸ λογικὸν ἐξησθένει ἡμέρῃ τῇ ἡμέρῃ, τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς μικρᾶς μου καταστάσεως, καὶ ἐπέστρεψα εἰς τὴν πατρικὴν μου κατοικίαν, ὅθεν δὲν ἔπρεπε ν' ἀπομακρυνθῶ. Καταβαίνων δὲ ἀπὸ τὴν ἀμαξίαν, πρῶτον ἄνθρωπον ἀπήντησα τὸν θεῖόν μου Κωνσταντῖνον.

— Λοιπὸν, ἀνεψιέ μου, εἶπε γελῶν, ἰδοὺ καὶ σὺ μαδιμένος καθὼς καὶ τόσοι ἄλλοι. Βλέπεις ὅτι εἶχον δίκαιον ἀπλῆ συμβουλὴ ἀξίζει καλῆτερα καὶ ἀπὸ παρὰντα δραχμάς.

Ἐπτά ἔτη παρήλθον ἀφοῦ ἔζων καλὰ κακὰ εἰς

τὸ χωρίον μου, ὅταν μίαν πρωῖαν ἤλθε χωροφύλαξ ἀναζητῶν με· ἄνθρωπος, μοὶ εἶπεν, ἐφρονεῦθη καὶ ἔλα γρήγορα νὰ ἐξετάσης τὸν νεκρόν.

— Τί συνέβη; ἠρώτησα καθ' ὄδον τὸν χωροφύλακα.

— Τὴν νύκτα ὁ γέρον Χατζῆς ἤκουσε κρότον εἰς τὸ δωμάτιον ὅπου ἔχει τὰ χρήματά του· καὶ σηκωθείς ἐπῆρε τὸ πυροβόλον του. Ὁ κλέπτης ἐπήδησε. τότε ἀπὸ τὸ παράθυρον, καὶ ὁ γέρον ἐτράβηξε καὶ τὸν ἐφόνευσε. Ἴδου ὅλη ἡ ἱστορία.

Φθάσας δὲ εἶδον πτώμα ἐξηπλωμένον προῦμυτα ἐντὸς τοῦ κήπου. Μόλις δὲ τὸ ἐγύρισα καὶ ἀντριχίαισα ὅλος.

— Χατζῆ! ἀνεκράξα· ἐφόνευσες τὸν υἱόν σου!

— Ἐφόνευσα κλέπτην, ἀπεκρίθη σκυθρωπὸς ὁ γέρον.

Καὶ μείνας μόνος ἕως οὗ ἔλθη ὁ ἀνακριτῆς, παρετήρουν τὸν νεκρόν· μυριοὶ ὅσοι λογισμοὶ συνετάραξαν τὴν κεφαλὴν μου. Καὶ στρέψας περὶ ἐμὲ τὸ βλέμμα, εἶδον τὰ πάντα ἰλάρᾳ καὶ γαλήνιᾳ· τὰ ἄνθη ἐζωογονοῦντο ἀπὸ τὸν ἥλιον, αἱ πεταλοῦδαι ἐπτερυγίζον φαιδραὶ καὶ τὸ θεῖον ἐφαίνετο γελῶν καὶ ψάλλον.

— ὦ! εἶπα κατ' ἐμαυτὸν, ἡ φύσις γελᾷ ἄνθρωπος ἔπεσε νεκρὸς καὶ ἡ φαιδρότης ἐξακολουθεῖ ὡς νὰ συνετριβῆ σκώληξ ὑπὸ πτέρναν. Οἱ διαβάται παρέρχονται ἀδιάφοροι· οὐδὲ κἂν ἀκούεται ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ. . . Τὰ πάντα λοιπὸν ὕλη!

Ἐνῶ δὲ ἤμην βυθισμένος εἰς λύπην καὶ λογισμοὺς, ἤκουσα κρότον βημάτων· καὶ στραφείς εἶδον τὸν θεῖόν μου Κωνσταντῖνον, ὁ ὁποῖος, ὡν εἰρηνοδίτης, ἤρχετο νὰ καταστρώσῃ πρωτόκολλον.

— Ἄ! ἄ! ἀνεκράξεν ἰδὼν με· ἤμην βέβαιος ὅτι θὰ σ' εὔρισκα ὑποκάτω εἰς τὸ δένδρον τοῦτο. Ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ! . . .

— Ποῖον δένδρον, θεῖέ μου;

— Τὸ δένδρον τοῦ μαδηθέντος πτηνοῦ. Κύτταξε! Εἶπε καὶ ἐδακτυλοδείκτησε μικρὸν πτηνὸν, τὸ ὁποῖον πετῶν ἀπὸ κλαδίον εἰς κλαδίον, ἐλαρύγιζεν ἤχους γλυκεῖς μὲν, ἀλλὰ πενθίμους ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ.

— Βλέπεις, εἶπεν ὁ θεῖός μου, τὸ πουλίον τοῦτο; Ἴσως εἶναι ἀπόγονος ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐμάδησε ζωντανὸν ὁ κακοῦργος.

— ὦ θεῖέ μου!

— ὦ! ἐπανάλαβεν ὁ ἀγαθὸς γέρον, σκουπίζων τὰ ὀμματουάγια του. Μικρὸν πτηνὸν ἄκακον, μὴ βλάπτει κανένα καὶ κελαδοῦν δι' ὅλους, βαρύνει εἰς τὴν πλάστιγγα τοῦ Θεοῦ περισσότερον ἢ ὅσον ὑποθέτομεν.

JULES NORIAC.

Τί τὸ σημεῖον τῆς προόδου οἴκου, ἔθνος, λαοῦ; Ὅπου πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, τίς οὗτος; ἀποκρίνον-